

Gemeentelijke financiële uitgaven en ontvangsten: enkele recente evoluties

De Vlaamse gemeenten konden tussen 2007 en 2014 grote besparingen realiseren door een sterke afname van de rentelasten. Maar tegelijkertijd werden ze geconfronteerd met een nog grotere daling van de dividend-inkomsten. *Lokaal* analyseerde voor u de financiële uitgaven en ontvangsten in de periode 2007-2014.

TEKST JAN LEROY BEELD STEFAN DEWICKERE

De schulden van gemeenten zijn de voorbije jaren min of meer stabiel gebleven, helaas ook doordat de investeringen niet echt hernemen.

Bij analyses van de lokale financiën duiken vooral de grote stromen op: de personeelsuitgaven met de stijgende pensioenlasten, de overdrachten naar het OCMW, de politie- of hulpverleningszone, de investeringen, de inkomsten uit het Gemeentefonds of de aanvullende belastingen. Kleinere ontvangsten en uitgaven ontsnappen dan soms aan de aandacht. Een analyse van de financiële uitgaven en ontvangsten leert dat dit niet terecht is.

Voor onze oefening baseren we ons op de jaarrekeningen 2007 tot 2014 van de Vlaamse gemeenten, zoals ze door het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) worden gepubliceerd. In deze periode werkten de gemeenten eerst met de nieuwe gemeenteboekhouding (NGB) en vervolgens met de beleids- en beheerscyclus (BBC). Toch levert dit voor de analyse geen problemen op, omdat ABB de NGB-gegevens heeft omgezet naar het BBC-formaat.

Dalende rentelasten

In 2007 besteedden de Vlaamse gemeenten bijna 410 miljoen euro aan financiële uitgaven, zeg maar intresten op leningen die ze hadden aangegaan. In 2014 was dat bedrag gedaald naar net geen 300 miljoen euro, een daling met circa 110 miljoen euro of bijna 27%. Deze trend is nog spectaculairder, als we ook kijken naar de evolutie van de exploitatie-uitgaven als geheel. Die stegen van 6,9 miljard euro in 2007 naar 8,5 miljard euro in 2014, een toename met 23,2% of gemid-

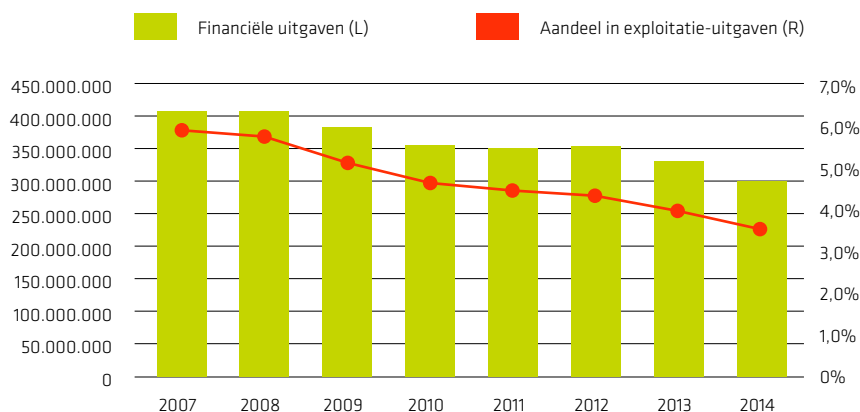
deld iets meer dan 3% per jaar. In 2007 moesten de gemeenten van elke 100 euro exploitatie-uitgaven 6 euro besteden aan rentelasten. In 2014 was dat gezakt naar 3,5 euro. Beide tendensen – minder financiële uitgaven, en een duidelijk lager aandeel in de exploitatie-uitgaven – blijken ook duidelijk uit grafiek 1.

Om de oorzaak van die sterke daling te achterhalen moeten we kijken naar de determinanten van de rentelasten, en dat zijn de uitstaande schuld en de intrestvoet.

De financiële schulden van de Vlaamse gemeenten bleven over de beschouwde periode ongeveer stabiel op 7,8 miljard euro, weliswaar met wat jaarlijkse schommelingen. Zo was er in 2008 een merkbare daling ten gevolge van de schuldovername van ruim 600 miljoen euro door de Vlaamse overheid ten gevolge van het zogenaamde Lokaal Pact. Daarna was er weer een geleidelijke stijging tot 2013, waarna de uitstaande schulden weer licht daalden. Met andere woorden, de dalende rentelasten waren amper of niet het gevolg van een vermindering van de gemeentelijke schulden.

De gemeenten plukten in de beschouwde periode wel volop de gevolgen van de fors dalende marktrente. Zo lag het gemiddelde rendement van een overheidsobligatie (OLO) op tien jaar in 2007 nog op 4,35%, terwijl dat in 2014 was gezakt naar 1,72%, dus meer dan een halvering. De leningintresten die gemeenten moeten betalen, volgen uiteraard min of

Grafiek 1: Financiële uitgaven Vlaamse gemeenten 2007-2014

meer dezelfde evolutie, maar met vertraging omdat de rente van lopende leningen niet meteen wordt aangepast.

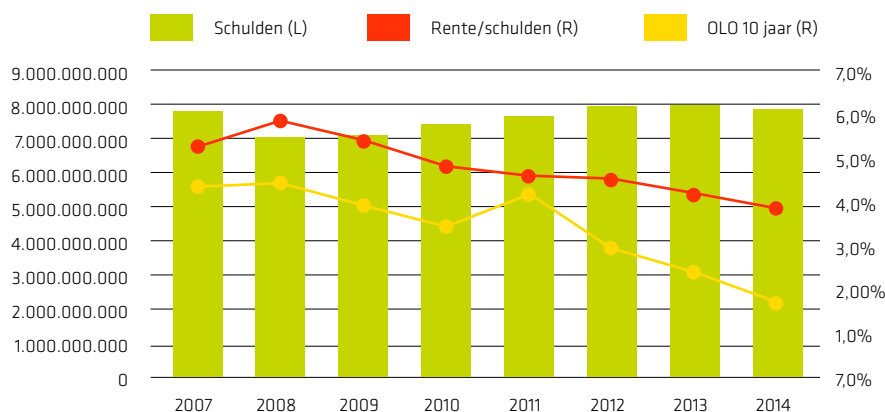
In grafiek 2 hebben we de uitstaande financiële schulden opgenomen, met verder de financiële uitgaven in verhouding tot die schulden en de evolutie van de OLO op tien jaar. Daaruit blijkt dat de Vlaamse gemeenten in 2007 nog een impliciete rente van 5,26% betaalden. In 2014 was dat gezakt naar 3,83%. Het ziet ernaar uit dat die tendens de volgende jaren wordt voortgezet. Ten eerste is er het vertraagde effect van de verder dalende marktrente op de effectief betaalde intresten. Bovendien rekenen de banken vandaag lagere marges aan dan bij de start van de financiële crisis. Verder blijven de schulden min of meer stabiel – helaas ook doordat de investeringen niet echt hernemen – en gaan gemeenten ook actief op zoek naar nog goedkopere financiering, bijvoorbeeld via de uitgifte, deels op korte termijn, van schuld papier.

Dividenden

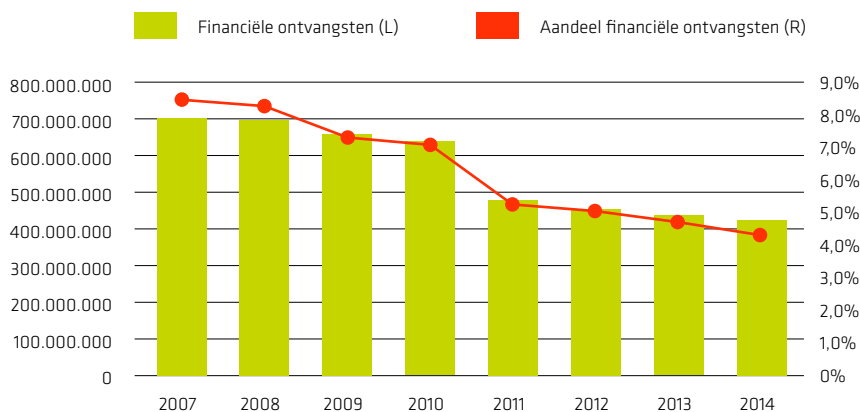
Helaas lezen we op het vlak van de financiële stromen niet alleen goed nieuws in de statistieken over de rekeningen 2007-2014 van de Vlaamse gemeenten. De financiële ontvangsten kenden in dezelfde periode ook een terugval, en die is zelfs groter dan de besparing aan uitgavenzijde.

Bij de financiële ontvangsten gaat het vooral (85 tot 90%) om dividenden die gemeenten krijgen op allerlei participaties, en daarnaast (maar in veel mindere

Grafiek 2: Schulden en rentelasten Vlaamse gemeenten 2007-2014

Grafiek 3: Financiële ontvangsten Vlaamse gemeenten 2007-2014

De dalende rente leverde de gemeenten de voorbije jaren een mooie budgettaire bonus op. Maar wat de gemeenten aan de ene kant winnen, verliezen ze aan inkomstenzijde.

mate) om intresten op beleggingen. De financiële ontvangsten van de Vlaamse gemeenten bedroegen in 2007 bijna 708 miljoen euro. In 2014 was dat bedrag gezakt naar 445 miljoen euro, een daling met 263 miljoen euro of bijna 40%.

Het kleinere belang van de financiële ontvangsten blijkt nog duidelijker, als we ze afzetten tegen de evolutie van de totale gemeentelijke exploitatieontvangsten. Die stegen van 8,3 miljard euro in 2007 naar 9,8 miljard euro in 2014, een toename van gemiddeld 2,4% per jaar. In 2007 hadden de financiële ontvangsten nog een aandeel van 8,5% in de gemeentelijke exploitatieontvangsten. In 2014 was dat gedaald tot 4,4%, of bijna een halvering van het belang op slechts zeven jaar tijd.

De oorzaken van deze evolutie liggen niet zozeer bij de lagere rente, gemeenten zijn niet echt grote beleggers, maar vooral in de afbouw van een reeks gemeentelijke participaties, zoals in de energiesector. Zo stapten de gemeenten uit Distrigas, Electrabel/Suez en Telenet en was er het effect van de vereffening van de Gemeentelijke Holding ten gevolge van de financiële crisis, waardoor de participatie in Dexia zo goed als waardevloos werd.

Opmerkelijk is wel dat de boekhoudkundige waarde van financiële vaste activa in de gemeentelijke balansen in dezelfde periode steeg van 3,7 naar 6,7

miljard euro. Vooral in 2014 was er een zeer forse stijging, maar dat had dan weer te maken met de overname door de gemeenten van de gemengde energiesector van de aandelen van Electrabel. Verder zien we in de tabellen vanaf 2011 ook een belangrijk bedrag aan participaties in verzelfstandigde agentschappen (vooral autonome gemeentebedrijven) verschijnen.

Als we de inkomsten uit financiële vaste activa afzetten tegen de boekhoudkundige waarde van diezelfde activa, kunnen we het rendement berekenen dat de gemeenten uit die participaties halen. Daaruit blijkt in de periode 2007-2014 een voortdurende daling: het rendement ging van ruim 16% in 2007 naar nog amper 5,9% in 2014. Dat is meteen een tweede reden waarom de financiële inkomsten zo sterk terugliepen.

De dalende rente leverde de gemeenten de voorbije jaren een mooie budgettaire bonus op. Het ziet er trouwens naar uit dat aan die trend nog niet meteen een einde zal komen. Maar wat de gemeenten aan de ene kant winnen, verliezen ze aan inkomstenzijde. De financiële ontvangsten zijn immers veel sterker teruggelopen dan de financiële uitgaven. Ze waren in 2014 goed voor nog amper 4,4 % van de totale exploitatieontvangsten. ■

Jan Leroy is VVSG-directeur bestuur